

Aanvulling Voorlezen NT2

EXPERTISECENTRUM
NEDERLANDS

Interactief voorlezen

In de peuterspeelzaal, het kinderdagverblijf en op school wordt regelmatig voorgelezen. Voorlezen is voor jonge kinderen een plezierige en leerzame activiteit. Het interactief voorlezen van een prentenboek, zoals dat in de Taallijn gebeurt, is bovendien goed voor de woordenschat en voor het verhaalbegrip (Corvers, 2007). Voor NT2-beginners kan het voorlezen van prentenboeken echter erg moeilijk zijn. Ze kennen te weinig Nederlands om het verhaal goed te kunnen volgen.

Prentenboeken

Bij het voorlezen van een prentenboek let de leidster/leerkracht goed op het eigen taalaanbod (zie vuistregels taalaanbod). We zetten de vuistregels op een rij, die van belang zijn bij het voorlezen:

- Spreektempo en articulatie: praat langzaam en duidelijk.
- Accentuering: benadruk belangrijke woorden of zinnestelsels die telkens terugkomen in het verhaal.
- Ondersteun het voorlezen met mimiek, gebaren, handelingen en materialen. Dingen aanwijzen, plaatjes laten zien, voordoen, voorwerpen gebruiken tijdens het voorlezen; het zijn allemaal extra hints voor het kind om een woord of boodschap te begrijpen. Hoe meer hints, hoe beter.
- Herhalen en anders verwoorden: herhaal zinnen of woorden die in de tekst voorkomen. Herhaling is altijd goed. De leidster/leerkracht kan bijvoorbeeld een zin nog eens herhalen, terwijl een kind de zin uitbeeldt of het bijbehorende plaatje aanwijst. Zij kan een zin ook eerst gewoon voorlezen en daarna in een eenvoudige versie herhalen. Bijvoorbeeld: "Kikker is niet uitgenodigd; Kikker mag niet komen." Ook kinderen die al wat verder zijn, leren hiervan.
- Woorden effectief uitleggen: wanneer het nodig is om een woord tijdens het voorlezen uit te leggen, doe dit dan zo effectief mogelijk zonder al te veel omhaal (Van den Nulft, 2002). Hoe meer woorden de leidster/leerkracht gebruikt om een ander woord uit te leggen, hoe groter de kans dat het kind halverwege de uitleg de draad kwijtraakt. Het is daarom goed om van tevoren

te bedenken welke woorden moeilijk zijn en hoe je deze het beste kunt uitleggen.

- Werk bij voorkeur in een kleine kring. Een kleine kring bestaat uit twee tot maximaal vijf kinderen.

Het is van belang dat de leidster/leerkracht een weloverwogen keuze maakt voor een prentenboek. Denk daarbij aan de volgende punten:

- Houd er rekening mee dat NT2-beginners meestal weinig ervaring hebben met prentenboeken en platen. Besteed daarom meer aandacht aan de interpretatie van de platen.
- Kies prentenboeken met realistische afbeeldingen. Pas op voor plaatjes die er heel mooi uitzien, maar die niet duidelijk zijn.
- Let erop dat de afbeeldingen goed aansluiten bij de tekst. Het is belangrijk dat de plaatjes de gebeurtenissen uit het verhaal verbeelden, omdat NT2-beginners het verhaal met behulp van de platen beter begrijpen.
- Let op de omvang van de afbeeldingen en bedenk of iedereen de platen goed kan zien. Het bekijken van de afbeeldingen is een belangrijk onderdeel van het voorlezen. Wanneer de leidster/leerkracht aan meer dan twee kinderen voorleest, gaat de voorkeur uit naar grotere platen. Om ervoor te zorgen dat iedereen de afbeeldingen goed kan zien, is het aan te raden de kring kleiner te maken.
- Kies een boek met een duidelijke verhaallijn, zonder teveel wendingen. Hoe meer wendingen, hoe groter de kans dat het kind de draad kwijt raakt. Een verhaal is moeilijker als er passages in voorkomen die zich in het verleden afspelen of in de gedachten of dromen van een personage. Vermijd verhalen met dit soort wendingen.
- Let erop dat in het boek eenvoudige woorden worden gebruikt.

Tijdens het interactief voorlezen aan jonge kinderen is het goed om veel ruimte te creëren voor de eigen inbreng van peuters of kleuters. NT2-beginners spreken echter nog weinig Nederlands en kunnen dus nog niet veel inbrengen. Hier komt het aan op de interactievaardigheden van de leidster/leerkracht, met name op het stellen van

vragen. Probeer de NT2-beginner erbij te betrekken door gesloten vragen te stellen. Stel in het begin niet teveel vragen. Hieronder staan ze nog een keer op een rij:

- Ja/nee vragen: “Is de kikker blij? Lacht de kikker?” (terwijl de leidster het plaatje aanwijst, waarop kikker duidelijk aan het huilen is terwijl de leidster zelf een grote lach laat zien).
- Aanwijsvragen: “Het varkentje. Zie je het varkentje? Wijs maar aan, het varkentje.”
- Of/of vragen: “Is de kikker aan het slapen of aan het dansen?”
- Tegendeelvragen: “Is dit de kikker?” (terwijl de leidster de eend aanwijst op een plaatje waar de kikker en de eend op staan).

Wanneer de leidster/leerkracht voorleest aan NT2-beginners, stelt zij alleen vragen die te maken hebben met het boek zelf. Zij start met vragen waarop het kind iets kan aanwijzen, met vragen die met het hier en nu te maken hebben of waarbij een kind iets kan nadoen of iets moet pakken. Vragen over onderwerpen naar *aanleiding* van het verhaal stelt de leidster/leerkracht pas als de Nederlandse taalvaardigheid van de kinderen wat verder is ontwikkeld.

Door alleen maar gesloten vragen te stellen, bestaat het gevaar dat het voorlezen een soort ‘overhoren’ wordt. Eigenlijk is het voorlezen dan meer gericht op het controleren van woordkennis dan op het ontwikkelen van de taalvaardigheid. De leidster/leerkracht is zich hiervan bewust. Zij gebruikt gesloten vragen om kinderen bij het verhaal te betrekken of om begrip te controleren, maar doseert dit weloverwogen.

Interactie bestaat bovendien niet alleen uit vragen stellen. Er is ook sprake van interactie als het kind op non-verbale wijze laat merken dat het iets begrijpt. Het kind kijkt bijvoorbeeld verbaasd als het verhaal daartoe aanleiding geeft of kijkt naar een plaatje op de boekenmuur, als de leidster/leerkracht daarover vertelt. Interactie betekent dus ook: reageren op wat wordt voorgelezen of getoond.

De leidster/leerkracht kan deze interactie stimuleren door zelf ook verbazing, verwondering of schrik te tonen als dat in het verhaal voorkomt. Zij kan bijvoorbeeld

zeggen: “O, wat zielig voor Kikker.” Of “Wat gebeurt er nu? Waar is kikker gebleven? Waar is de kikker naartoe?”

Het is trouwens prima als de leidster/leerkracht zelf belangrijke dingen aanwijst en benoemt. Bijvoorbeeld: “Kijk, dáár is de kikker. Hij ligt onder het bed! Kijk maar, daar zit de kikker. Zie je?”

Bovendien kan zij de taal verrijken tijdens de interactie. Bijvoorbeeld: “Kijk, dat is een klein eendje. Een *kuiken* noem je dat. Heb je wel eens een *kuiken* gezien?”

In de Taallijn is het de gewoonte dat de leidster/leerkracht de kinderen veel ruimte geeft voor inbreng. Bij NT2-beginners ligt dit iets anders, omdat ze nog te weinig taal kennen om veel inbreng te hebben. Daarom zorgt de leidster/leerkracht in het begin voor veel taalaanbod. Naar aanleiding daarvan nodigt zij de NT2-beginner uit om te reageren. We zien dat terug in de bovenstaande voorbeelden.

We bespreken nog een aantal activiteiten die leidsters/leerkrachten kunnen doen om het voorlezen van prentenboeken zinvol te laten zijn voor NT2-beginners.

Extra kringgesprek

Het is belangrijk om bij het eerste kleine kringgesprek (in fase 1 van de Taallijnacyclus, speciaal voor taalzwakke kinderen) hoog in te zetten op woordenschatontwikkeling. Dit is hét moment om hiermee bezig te zijn. Wanneer er veel NT2-beginners in de groep zijn, is het raadzaam om speciaal voor deze kinderen een extra kringgesprek te organiseren. Tijdens dit extra kringgesprek besteedt de leidster/leerkracht aandacht aan het verhaalbegrip, maar ook aan de woordenschatontwikkeling. De volgende aandachtspunten zijn van belang:

- Kies woorden die passen binnen het anker en die op één of andere manier met elkaar te maken hebben. Dit helpt kinderen de woorden te onthouden. Kies woorden die passen bij de platen en het verhaal van het prentenboek. Kies niet voor samenstellingen (*boodschappen-tas, kinder-stoel, poppen-bed*).
- Denk goed na over de wijze waarop je de woorden gaat uitleggen, hoe je ze gaat oefenen en herhalen en hoe je controleert of de kinderen de woorden

hebben begrepen. Kortom: denk aan het stappenplan voor het aanbieden van nieuwe woorden. Voor meer informatie over woorden leren verwijzen we naar het onderdeel *Woordenschat*.

- Bied niet teveel woorden tegelijk aan. Als er teveel woorden in één keer worden aangeboden, is de kans groter dat de kinderen de woorden weer vergeten: na het tiende nieuwe woord, weten ze het eerste woord niet meer.
- Maak gebruik van de thematafel en alles wat daarmee te maken heeft. Geef bijvoorbeeld opdrachten met de voorwerpen die op de tafel liggen, laat de kinderen iets ervaren of doen.
- Neem het prentenboek tijdens het extra kringgesprek alvast een keer door. Behandel de belangrijkste woorden en bespreek de verhaallijn aan de hand van de plaatjes en voorwerpen. De leidster/leerkracht kan er ook voor kiezen om aan de NT2-beginners een eenvoudiger boek voor te lezen over hetzelfde thema.

De tekst aanpassen

De leidster/leerkracht kan het voorlezen aan NT2-beginners gemakkelijker maken door de tekst van een prentenboek aan te passen. Voordeel hiervan is dat alle kinderen hetzelfde boek kunnen gebruiken. We geven een aantal richtlijnen voor het aanpassen van de tekst van een prentenboek. Bij elke richtlijn geven we een onjuiste en een adequate voorbeeldzin. De voorbeeldzinnen komen uit *Kikker en een heel bijzondere dag*, geschreven door Max Velthuis.

<i>Richtlijnen</i>	<i>Niet</i>	<i>Wel</i>
Zet alles in de onvoltooid tegenwoordige tijd.	- Kikker liep naar buiten. - Ik zou het niet weten.	- Kikker loopt naar buiten. - Ik weet het niet.
Gebruik zoveel mogelijk enkelvoudige zinnen.	- Kikker liep naar buiten, en ging zitten om na te denken. - Toen iedereen naar huis was en Kikker in zijn bedje lag, dacht hij tevreden:..	- Kikker loopt naar buiten. Kikker gaat zitten. Hij denkt na. - Eend, Varkentje, Rat en Haas zijn naar huis. Kikker ligt in bed. Hij denkt blij:..

Herschrijf passieve zinnen tot actieve zinnen.	- Er zou natuurlijk ook gezongen worden en gedanst.	- De dieren gaan zingen en dansen.
Maak gebruik van herhalingen in de tekst. Het gebruik van dezelfde zinnen helpt kinderen het verhaal te begrijpen: ze kunnen dan beter voorspellen wat er komen gaat.	Om te achterhalen waarom vandaag een bijzondere dag is, gaat Kikker op bezoek bij verschillende dieren. Dit wordt telkens anders aangekondigd: - Misschien wist Eend er meer van. - Hij kon het beter aan Varkentje vragen. Die wist altijd alles. - Op dat moment kwam Rat aanlopen, met zijn rugzak vol boodschappen.	Het maakt het verhaal duidelijker als elke nieuwe ontmoeting met een dier wordt aangekondigd met een vaste zin, bijvoorbeeld: - Kikker gaat naar Eend/Varkentje/Rat. De kikker vraagt aan Eend/Varkentje/Rat: Is het een bijzondere dag?

<i>Richtlijnen</i>	<i>Niet</i>	<i>Wel</i>
Bekijk of zinnen wel of niet zijn afgebeeld.	<p>Is een zin niet afgebeeld?</p> <p>Als deze zin niet belangrijk is voor het verhaal: laat de zin weg.</p> <p>'Ik moet kleren wassen en het beddengoed. Zal ik je zwembroek even meewassen?'</p>	<p>Is een zin wel afgebeeld?</p> <p>Probeer de zin eenvoudiger te maken.</p> <p>Op het plaatje zien we Varkentje 'iets' wassen. Met wat poppenkleren en een teiltje kan de leidster/leerkracht duidelijk maken dat kleren gewassen kunnen worden. Misschien is er zelfs een wasmachine in het gebouw, die de kinderen op een later moment kunnen bekijken. <i>Beddengoed</i> is een minder belangrijk woord om te leren dan <i>kleren</i>. Hoewel we de zwembroek van Kikker kunnen zien (hij heeft hem aan), voegt dit niet veel toe aan het verhaal. Daarom wordt het: 'Ik was kleren.'</p>

<i>Richtlijnen</i>	<i>Niet</i>	<i>Wel</i>
<p>Maak gebruik van vaste uitdrukkingen, zoals <i>dankjewel, slaap lekker, welterusten, goedemorgen.</i></p>	<p>Er zitten al een aantal andere voorbeelden in het verhaal die met een kleine aanpassing prima zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er was geen wolkje aan de lucht en het was lekker warm. - De tranen stroomden over zijn wangen. - Gefeliciteerd met je verjaardag. - Lang leve Kikker! Hoera! 	<ul style="list-style-type: none"> - Er is geen wolkje aan de lucht. Het is (lekker) warm. - De tranen stromen over zijn wangen. - (Van harte) gefeliciteerd met je verjaardag. - Hoeft geen aanpassing. <p>Telkens wanneer Kikker een dier tegenkomt, kan het 'groetritueel' terugkomen. Kikker zegt dan bijvoorbeeld "Hoi" , "Hallo" of "Dag" en bij het weggaan "Doei", "Dag" of "Tot ziens."</p> <p>Wanneer Kikker tevreden in zijn bed ligt, kun je eindigen met "Welterusten Kikker."</p>

<i>Richtlijnen</i>	<i>Niet</i>	<i>Wel</i>
<p>Veel namen van personages zijn gekozen omdat ze leuk klinken, bijvoorbeeld <i>Bruintje Beer</i> of <i>Hennie de Heks</i>. Herschrijf deze namen tot eenvoudige, duidelijke namen.</p>	<p>Hennie de Heks Bruintje Beer</p>	<p>De heks De kleine beer</p> <p>In het boek worden al duidelijke namen gebruikt. Je kan dit verbeteren door ook de lidwoorden te gebruiken, dus: De kikker De eend Het varkentje De rat</p>
<p>Verander persoonlijke voornaamwoorden, zoals <i>hij, ze, hem, haar</i>, zoveel mogelijk in namen of omschrijvingen.</p>	<p>- Boos ging hij op weg naar het huis van Haas. - Hij kon het beter aan Varkentje vragen. Die wist altijd alles.</p>	<p>- Boos gaat Kikker weg. De kikker gaat naar het huis van Haas. - Kikker denkt: Ik vraag het aan Varkentje. Het varkentje weet alles!</p>
<p>Gebruik zo min mogelijk bezittelijke voornaamwoorden (<i>zijn jas, hun huis, jouw neus</i>) en gebruik hiervoor lidwoorden (<i>de, het, een</i>) of een zin met <i>van</i>: de neus <i>van</i> Jan.</p>	<p>- Er zat een briefje op zijn deur geprikt.</p>	<p>- Op de deur hangt een briefje.</p>

<i>Richtlijnen</i>	<i>Niet</i>	<i>Wel</i>
Vaak zit er een bepaald tijdsverloop in een prentenboek. Het verhaal begint 's ochtends en eindigt 's avonds. Profiteer hiervan door woorden te gebruiken die een tijd aangeven, zoals <i>overdag, 's nachts, 's morgens</i> of <i>'s middags</i> .		Het verhaal van Kikker begint 's ochtends wanneer hij aan het ontbijt zit, gaat verder in de middag wanneer hij op pad gaat om te achterhalen waarom het zo'n bijzondere dag is en eindigt in bed, nadat de dieren tot diep in de nacht zijn verjaardag hebben gevierd. Dit verhaal heeft dus veel aangrijpingspunten om woorden van tijd te gebruiken.
Vervang moeilijke woorden door minder moeilijke woorden.	- Dit wordt een heel bijzondere dag, dacht hij opgewekt. - En ik ben niet uitgenodigd.	- Dit is een hele leuke dag, denkt Kikker blij. - Ik mag niet komen.

Het is zinvol om de tekst aan te passen voor NT2-beginners. Toch moeten deze kinderen ook vertrouwd raken met de taal van boeken, omdat boekentaal gedurende de schoolloopbaan steeds belangrijker wordt. Zo moeten zij gaandeweg zinsconstructies leren begrijpen die in de spreektaal minder gangbaar zijn (met bijzinnen ingeleid door woorden als *zodra, hoewel* en *want*) en moeten zij zogenoemde schooltaalwoorden leren, zoals *behalve, dankzij, blijken, echter, grondig*. Om later op school succesvol te kunnen zijn, is het belangrijk dat kinderen deze constructies en woorden leren kennen. Daarom past de leidster/leerkracht de tekst niet meer aan, zodra de kinderen het verhaal begrijpen. Zij leest een prentenboek herhaaldelijk voor; zodra de kinderen het verhaal begrijpen, laat zij aanpassingen achterwege en leest zij de originele tekst voor.

De verteltas, -koffer of thematafel inzetten

De Taallijn werkt in de cyclus interactief voorlezen met een verteltas of vertelkoffer en de thematafel. Omdat deze leermiddelen veel concreet materiaal bevatten, zijn ze heel geschikt voor NT2-beginners. De leidster/leerkracht kan deze niet alleen inzetten tijdens het voorlezen van een verhaal, maar ook tijdens TPR-oefeningen.

Een voorbeeld:

In het kader van het thema 'feest' is er een thematafel ingericht met slingers, verschillende kleuren ballonnen, de 'jarige-job-hoed' die je op mag zetten als je jarig bent, een toeter, cadeautjes van verschillend formaat, een neptaart en het boek *Kikker en een heel bijzondere dag* van Max Velthuis. Met drie NT2-beginners doet de juf een paar TPR-oefeningen. Eerst bespreekt ze de voorwerpen die op tafel liggen:

Leerkracht: "Kijk, dit is de taart. Zie je, de taart."

Kind: - knikt ja -

Leerkracht: "Mmmm, lekker hé, taart?" (ze neemt zogenaamd een hapje)

Kind: (het kind doet de beweging na)

Leerkracht: "Ja, lekker, neem ook een hapje taart."

Of:

Leerkracht: "Zie je de hoed? Pak de hoed maar."

Kind: - het kind wijst de ballon aan -

Leerkracht: "Dat is de ballon, de ballon. Kijk, dit is de hoed. Zie je, de hoed."

Ze zet de hoed op het hoofd van het kind.

Nadat de juf zeker weet dat de woorden bekend zijn, geeft ze opdrachtjes, zoals:

- Pak de ballon.
- Pak de rode ballon.
- Pak de ballon en geef de ballon aan
- Geef het cadeau aan ...
- Geef het kleine cadeau aan
- Pak de hoed.
- Zet de hoed op je hoofd.
- Ga op de stoel staan.
- Zet het grote cadeau op de stoel.
- Leg de taart onder de tafel.

Denk bij TPR-oefeningen aan de drie stappen: voordoen, samen doen, alleen doen.

Start met enkelvoudige opdrachten en geef pas later gecombineerde opdrachten.

Andere suggesties

Leidsters/leerkrachten kunnen bij het interactief voorlezen ook gebruikmaken van de volgende suggesties:

Boeken met veel plaatjes

Bij het voorlezen aan NT2-beginners start de leidster/leerkracht met eenvoudige prentenboeken, die weinig tekst bevatten en veel plaatjes. De kinderen kunnen de

meeste informatie uit de (non-verbale) plaatjes halen. Dit soort boeken stimuleert kinderen om te gaan praten.

Figuren op een stok

De leidster/leerkracht vergroot de figuren die in het verhaal voorkomen en zet deze op stokjes. Zij introduceert de personages vóór het voorlezen, zodat de kinderen al weten welke namen in het verhaal voorkomen. Dit helpt hen het verhaal te volgen.

De leidster/leerkracht geeft de figuren aan een paar kinderen. Op het moment dat er een bepaald figuur in het verhaal voorkomt, wijst zij het betreffende kind aan of haalt ze het kind even naar voren. Eventueel kan zij korte zinnen die door het personage worden gezegd, voorzeggen en door het kind laten nazeggen. De figuren-op-een-stok zorgen voor meer betrokkenheid, meer duidelijkheid en meer kansen om taal te gebruiken. De leidster/leerkracht kan ze bewaren in de verteltas, zodat de kinderen er ook nog mee kunnen spelen.

Drama

De leidster/leerkracht kan naar aanleiding van het verhaal drama-activiteiten met de kinderen doen. Zij denkt er goed over na welke rol zij de NT2-beginner geeft. Bij het boek *Kikker en een heel bijzondere dag* kan er bijvoorbeeld een NT2-beginner gekoppeld worden aan een taalvaardiger kind. Zij spelen samen de rol van kikker, die bij alle dieren langsgaat om te vragen waarom het een bijzondere dag is. De leidster/leerkracht let erop dat de beginner oefening krijgt in het stellen van vragen ("Waarom is het..?"), in het groeten van mensen ("Hallo Haas" of "Dag Eend" of "Tot ziens!") of in het bedanken van mensen ("Dank je wel, Varkentje!" of "Bedankt").

Het is van belang dat de leidster/leerkracht zich realiseert dat NT2-beginners kunnen 'verzuipen' in alle Nederlandstalige activiteiten die ze aangeboden krijgen, bijvoorbeeld tijdens het interactieve voorlezen. Er is dan ook niks op tegen om een kind in het begin af en toe wat anders te laten doen, bijvoorbeeld tekenen, het verhaal achter de computer bekijken of zelf een boekje lezen/beluisteren in de luisterboek. Vergeet niet aan de andere kinderen uit te leggen waarom de NT2-beginner nog niet met alles meedoet (Ramoult, 2002).